

Pritihotapil se je brez vednosti slovenskih oblasti

Bobri Konflikti zaradi bobrove dejavnosti so posledica stanja človeške družbe, in ne njenega dejanskega vpliva ali škode

Značilno obgrizene in podrtе vrbe in druga tanjša drevesa ter štrclji le nekaj centimetrov debelih drevesc niso dopuščali dvoma: v skrit, miren kotiček Murske šume se je v zadnjih mesecih v Murino mrtvico, ki se z glavno strugo poveže le ob visokih vodah, priselil še en bobber ali celo par bobrov. Dokaz, da se po skoraj dvajsetih letih od prvega ponovnega prihoda v Slovenijo ta skrivnostni ekološki inženir vse hitreje širi tako po številu kot po ozemlju.

JOŽE POJBIČ

Skrito bobrovo domovanje so mi pokazali sodelavke in sodelavci projekta GoForMura, ki bodo dve leti s pomočjo sredstev iz norveškega sklada proučevali možnosti upravljanja gozdnih habitatnih tipov in vrst na izbranih območjih Natura 2000 ob reki Muri. Njihov glavni cilj bo torej načrtovanje upravljanja značilnih, a vedno bolj izginjajočih poplavnih hrastovo-jesenovo-brestovih gozdov in obrečnega vrbovja, jelševja in jesenovja.

Toda ker je bobber ljubitelj teh in s svojo dejavnostjo tudi oblikovalec obvodnega sveta, ki počasi, a zanesljivo popravila napake človeka, se znotraj projekta ukvarjajo tudi z njim in z iskanjem načinov, kako mu zagotoviti primerno življenjsko okolje in kako se izogniti konfliktom, ki bi utegnili nastati ob močnejši namnožitvi tega velikega gladolca. Za zdaj znakov velike namnožitve bobra še ni, a strokovnjak in sodelavec norveškega inštituta za varstvo narave NINA Duncan Halley opozarja, da je treba ukrepati in načrtovati rast števila bobrov že zdaj, v zgodnejših fazah njegovega pojavljanja v Sloveniji. »Najti bo treba način upravljanja, ki bo upošteval lastnike zemljišč in bo hkrati v interesu ohranjanja narave,« pravi norveški gost.

Pri nas je bobber veljal za izumrlega približno poldrugo stoletje, saj je v rajni Avstriji, kamor smo takrat še spadali, izumrl leta 1869. Veliko hitreje so ga iztrebili v Italiji, že leta 1541, še hitrejši pa so bili Angleži, kjer je izginil že v dvanajstem stoletju. Pred tem je ozemlje Evrope naseljeval najmanj 14.000 let, vse od zadnjih ledenih dob pleistocena.

V preteklosti veliko vreden

Konec devetnajstega stoletja je v Evropi in Aziji skoraj povsem izginil: le na osmih izoliranih, najbolj nedostopnih območjih je preživel kakšnih 1200 evrazijskih bobrov. Številne zahodnoevropske države

Bobber se prehranjuje z manj vrednimi drevesnimi vrstami.

so ga zato zaščitile že na začetku dvajsetega stoletja, mnoge, iz katerih je povsem izginil, pa so poleg zaščite bobre začele tudi ponovno naseljevati. Ker se je to v nekaterih državah, kot so Norveška, Finska in Švedska, dogajalo že pred pol stoletja ali več, so si bobri v teh državah številčno že toliko opomogli, da so spet postali normalen del naravnega okolja in ponekod znova tudi lovna divjad. Zdj jih v Evropi in Aziji živi še najmanj 1,2 milijona, kar je tisočkrat več kot v obdobju, ko mu je šlo najslabše.

Zakaj je evrazijski bobber konec devetnajstega in na začetku dvajsetega stoletja skoraj izumrl, nam je

Duncan Halley razložil na primeru Norveške: »V preteklosti je bilo na Norveškem in v Evropi nasploh več lakote kot zdaj. Zato so ljudje lovili bobre za hrano. Poleg tega je bilo bobrovo krzno nekoč veliko bolj cenjeno kot danes, ko je skoraj brez vrednosti. Bobre pa so pogosto lovili tudi zaradi bobrovine, izločka njihove zadnjične žleze, ki so jo uporabljali v farmaciji in za proizvodnjo dišav. Zaradi vsega tega je bil bobber v preteklosti veliko vreden. Na Norveškem je na primer v osemnajstem stoletju eden stal toliko, kot je znašala celotna plača kmečkega delavca. Zato so v tistem obdobju skoraj izginili.«

Saša Vochl pravi, da so lastniki gozdov do bobrov zelo strpni.

Drugi vzrok za izginjanje bobra v prejšnjih stoletjih pa ilustrira dogodek iz sedemnajstega stoletja z ozemlja sedanje Slovenije, ki ga v svoji diplomski nalogi omenja Saša Vochl z Gozdarskega inštituta Slovenije. Leta 1677 so namreč podložniki ubili grofa Güntherja Herbersteina zato, ker se je zavzemal za ohranjanje največje slovenske kolonije bobrov ob rokavih Drave in na lokah med Mariborom in Ptujem. V tistem času so lahko podložniki les za kurjavo dobivali samo iz manj vrednih obrečnih gozdov, v katerih pa so za svojo hrano in gradnjo jezov ter bobrišč drevesa podirali tudi bobri. Ti so bili torej pri pridobivanju lesa neposredna konkurenca tlačanom in lahko si mislimo, kaj se je zgodilo z njimi, če so bili zaradi tega pripravljeni najprej ubiti svojega gospodarja.

Število že doseglo kritično mejo

Čeprav je bobber tudi pri nas živel dolga tisočletja pred izginotjem – kosti, najdene ob koliščih na Ljubljanskem barju, dokazujejo, da so bili bobri poleg jelenov glavni vir hrane barjanskih mostiščarjev – in so bile tudi pri nas razmere za njegovo skrivnostno življenje dobre, je po izginotju njegovo vračanje na naše luke, v reke in potoke potekalo bistveno počasneje kot v severnih delih Evrope in Rusiji. Pravzaprav se k nam sploh ne bi vrnil, če bi bilo to odvisno od slovenskih oblasti. A se je brez njihove vednosti pritihtapil iz Hrvaške, kjer so jih v reko Lonjo pri Ivanic-Gradu nekaj znova naselili leta 1996. Od tam so se začeli širiti po Hrvaški in tudi k nam, kjer so prva objedena in podrtá obvodna drevesa odkrili leta 1998 na sotočju Krke in Radulje na Dolenjskem. Ker je bobber pri iskanju najboljših življenjskih razmer sposoben ob vodotokih potovati zelo daleč, tudi po nekaj deset kilometrov ali več, se je torej v dveh desetletjih razširil ne samo po Hrvaški, ampak tudi po Sloveniji, kjer ga zdaj opažajo na Krki, Radulji, Dravi, Muri in vedno pogosteje tudi v pritokih teh rek. Tatjana Gregorc in Marjana Hönigsfeld z inštituta za ohranjanje naravne dediščine Lutra sicer nimata podatkov o številu bobrov pri nas, a po njuni oceni se to že bliža tisoč in je doseglo kritično mejo, po kateri se bodo bobri zaradi gostejše naseljenosti družin začeli hitreje razmnoževati in osvajati nova, z njimi doslej še nezasedena ozemlja. To pa pomeni, da utegnejo tam, kjer bodo bolj posegali v obrežno zarast ali kjer si bodo hrano iskali tudi na bližnjih poljih, naleteti tudi na sprotno ljudi, predvsem lastnikov obvodnih zemljišč.

A Saša Vochl pravi, da nestrpnosti ali nasprotovanja za zdaj ni čutili. Lastniki so do bobrov zelo strpni in v zadnjih nekaj letih so v območni enoti Zavoda za gozdove Murska Sobota prijaviili le za dobra dva tisočaka škode, predvsem na drevju.

V naravnem okolju ga bomo težko izsledili sredi belega dneva. FOTODOKUMENTACIJA DELA

Duncan Halley pa tudi v prihodnje ne pričakuje hujših konfliktov, ker pravi, da bobri v času vegetacije raje kot drevesno lubje jedo zelenate rastline. Ker je vegetacijska dobra pri nas dolga, ne pričakuje večjih vplivov bobra na obvodno drevje. »Sicer pa se bobber prehranjuje z manj vrednimi drevesnimi vrstami, za katere lastnikom pogosto sploh ni mar, in posega le od petnajst do dvajset metrov na ko-

cutiti. Lastniki so do bobrov zelo zelate rastline. Ker je vegetacijska dobra pri nas dolga, ne pričakuje večjih vplivov bobra na obvodno drevje. »Sicer pa se bobber prehranjuje z manj vrednimi drevesnimi vrstami, za katere lastnikom pogosto sploh ni mar, in posega le od petnajst do dvajset metrov na ko-

pno, ker je na suhem zelo počasen in neroden in se počuti bolj varnega v bližini vode ali v njej. Tudi jezov na vodotokih ne gradi, če to zaradi prevelikega nihanja vodostaja ni nujno. Konflikti zaradi bobrove dejavnosti so zato bolj posledica stanja človeške družbe, v kateri se pojavljajo, kakor pa njenega dejanskega vpliva ali škode. Zato bi bili za preprečevanje takšnih morebitnih konfliktov bolj potrebni psihologi in sociologi kot pa biologi in gozdarji.«

Kako bomo zanimive in skoraj nikoli vidne vnovične prebivalce naših voda in obvodnih lok ter vrbišč sprejemali v prihodnje, bo torej odvisno predvsem od nas, ljudi, ki smo v naravnem okolju prav tako samo gostje, in ne vsemogočni gospodarji.

SUDOKU

1	6	2	4		
	3	7	1		2
		4	3	8	
8	1			6	2
5		8		4	
		5	1	3	
4			2		3
	5	8			7
2	3				9

6	1	5	7	8	2	9	
7	2	9	1	8	5	6	4
9	8	2	6	5	1	7	3
8	6	4	1	5	9	7	2
1	7	6	8	2	9	5	3
5	2	9	7	4	6	1	8
9	8	1	4	7	2	5	6
2	5	6	8	9	1	7	4
7	4	9	5	2	6	9	8

Garfield

neDELO

JUTRI V NEDELU

Na Baliu: Vandranje med barvami

● **Aktualno:** Zakaj država varčuje pri najšibkejših? ● **Na pot:** Error ... cene so padle in izlet je na dlani ● **V zakulisju:** Katarina Čas in Vid Valič okužena z ebolo ● **Po svoje:** Tomaž Humar s kolesom okoli sveta v varžet ● **Slovo Trdobjoca:** Z rokavicami v kot ● **Akcija:** Gledališče DELA prebujata možgane ● **Nedelno izbira:** Domačija Vino Gaube ● **Odprta kuhinja:** Sardelice po Tomaževu

PODLISTEK

DULCE MARIA CARDOSO

VRNITEV

Po napadih se mama nikoli ne spomni, kaj se je zgodilo, ne veva, kaj se dogaja z mamco, ko ima napad, a gospod José je govoril, da mama vidi demone, ki se hočejo zalesti v njeno telo. Mamino telo kot telo punčk iz Las Palmasa, ki jih je oče prinašal z ladjaj za mojo sestro, samo da je mama namesto tega, da bi rekla mama in ata, govorila stranske stvari z glasom, ki ni bil njen, včasih sploh ni bilo mogoče razumeti tistega, kar je mama govorila, in gospod José nam je pojasnjeval, da mama govori v drugem jeziku, da obstajajo demoni z vsemi vrstami jezikov in značajev. Mama je vedno rekla, da je za napade kriva tista dežela, da demoni niso vstopali v njeno telo, preden je odšla

tja, da je imela v metropoli telo zaprto kot drugi ljudje. Morda je res in zdaj demoni samo krožijo okoli mame, vendar ne morejo vstopiti. Mama nikoli ni hotela iti na shode niti h gospodu Joséju domov, a jo je oče jemal s sabo, oče nikoli ni odnehal, ves čas jo je poskušal rešiti pred demoni, zaradi katerih je brcala in kričala, zaradi katerih je hotela zgrabiti nož in nam grozila, da nas bo ubila. Zdravniki so rekli, da gre za živčne zaplete in nestanovitnost v glavi, ampak konec koncev bolezen vaše žene nima nič opraviti z zdravniki, je rekla nekega dne eden od vratarjev bolnišnice, ko je mama odhajala od tam, oprta na očeta, poznam kraj, kamor jo lahko odpeljete. In oče

46 jo je začel voziti tudi k zdravilcem. Najprej k belim zdravilcem, potem k črnim zdravilcem.

Hodnik je natrpan z ljudmi vse do dvigal, strašnokona dolga vrsta je za večerjo, nočem, da bi kdo videl, kaj se bo zgodilo, a tega ne morem preprečiti. Tudi na shodih je bilo veliko ljudi, ampak tam je bilo dosti takih, kot je mama, tu pa je samo mama, v katero lahko vstopajo demoni, in ni ne gospoda Joséja ne očeta. Prepričan sem, da poznam besede, a ne vem, ali jih znam izgovoriti, bojim se tistega, kar se utegne zgoditi, če jih ne bi izgovoril prav. Gospod José nam je razlagal, da je nekdo mamco uročil ali pa je šlo samo za zlo ljubosumje, kar je huje, ali zel pogled, nekateri na druge vržejo hudoben pogled, ne da bi se sploh zavedali. Oče tega ni verjel, ni verjel niti v zdravilce niti v zdravnike, a je vozil mamco k vsem mogočim zdravnikom in zdravilcem. Ne vem, kam vse je oče peljal mamco in njene demone, koliko škatic zdravil in domačih zvarkov je kupil. Mamini demoni so vedno zmagali, dokaz za to so grimase, ki jih mama zdaj dela, naslonjena na steno. Gospa Rosa je že opazila, da nekaj ni v redu,

in rekla, v tem hotelu se vsakemu zmeša, gospod Daniel se je strinjaal, namesto da bi z nami lepo ravnali, ker smo vse izgubili, počnejo z nami takole. Za zdaj se mama samo nenavadno obnaša, ljudje še ne vedo, da se je bodo polastili demoni in da jih jaz ne znam izgnati. To je počel oče, oče ali gospod José, ki je bil črnc in je znal govoriti z belimi demoni in črnimi demoni. Bil je najboljši zdravilec, a niti njemu ni uspelo pozdraviti mame.

Nikoli se nismo pogovarjali o mamini bolezni, ampak smo vedeli, da se v soseski vsi pogovarjajo o tem, mama je bila gospa Glória, ki ima težave, oziroma ko so bile sosedice pogumnejše, gospa Glória, ki kliče demone. Sosedo so se vedno prekrizale, ko so govorile o demoni, ki so napadali mamco, bale so se, da bi jih besede priklicale, počivajte v miru, so govorile sosedice, a gospod José je pošiljal demone v globine peklenskega morja. Vedno smo hodili na shode, pod kruhovcem se je zbralo celo več kot sto ljudi. Shodi so bili prepovedani, zato smo se morali srečevati na različnih krajih, da nas ne bi dobila policija, mislijo, da imamo shode proti Salazarju, je rekel go-

spod José, a so bila samo srečanja, na katerih so izganjali demone iz ljudi, ki so imeli telesa odprta tako kot mama. Ne glede na to, na kako različnih koncih so bili shodi, se oče nikoli ni izgubil na kozjih stezicah. Nismo smeli iti podnevi, ne vem, ali je bilo tako zaradi policije ali demonov. Koliko avtomobilov, parkiranih sredi ničesar od svitu, ob kruhovcu.

Včasih smo šli tudi h gospodu Joséju domov, malo naprej od Cuce, v skoraj prazno barako, ne vem, ali je gospod José tam stanoval. Vsak je prinesel svoj zložljivi stol in odejo, kot bi šli na piknik, stole je bilo treba razpostaviti v vrste v polkrogu, kot v kinodvorani, gospod José je bil spredaj in je obvladoval demone mame in drugih ljudi. Mama je bila med tistimi, ki so najbolj kričali, njeno telo je trzalo, obraz je bil neprepoznaven, mama je kričala, dokler ni gospod José dvignil roke, izganjam vas v imenu vsemogočnega boga. To so te besede, izganjam vas v imenu vsemogočnega boga.